

21.10.2024

PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

komission julkilausuman johdosta

työjärjestyksen 136 artiklan 2 kohdan mukaisesti

Azerbaidžanin tilanteesta, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen oikeuden
loukkaamisesta sekä suhteista Armenian kanssa
(2024/2890(RSP))

**Şerban-Dimitrie Sturdza, Sebastian Tynkkynen, Aurelijus Veryga,
Claudiu-Richard Târziu, Assita Kanko**
ECR-ryhmän puolesta

B10-0142/2024

Euroopan parlamentin päätöslauselma Azerbaidžanin tilanteesta, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen oikeuden loukkaamisesta sekä suhteista Armenian kanssa (2024/2890(RSP))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon vuonna 1950 tehdyn Euroopan ihmisoikeussopimuksen, jonka Azerbaidžan ratifioi vuonna 2002,
- ottaa huomioon YK:n peruskirjan,
- ottaa huomioon vuonna 1949 tehdyt Geneven sopimukset,
- ottaa huomioon vuonna 1966 tehdyn kansalaisyhteistyön ja poliittisten oikeuksien koskevan kansainvälisen yleissopimuksen,
- ottaa huomioon 5. huhtikuuta 2024 pidetyn EU:n, Yhdysvaltojen ja Armenian yhteisen korkean tason kokouksen Armenian selviytymiskyvyn tukemiseksi,
- ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Armeniasta ja Azerbaidžanista,
- ottaa huomioon Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön ja niiden jäsenvaltioiden sekä Armenian tasavallan välisen kokonaisvaltaisen ja tehostetun kumppanuussopimuksen, jäljempänä ”kumppanuussopimus”¹, joka tuli kaikilta osin voimaan 1. maaliskuuta 2021,
- ottaa huomioon Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Azerbaidžanin tasavallan välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen (EU:n ja Azerbaidžanin kumppanuus- ja yhteistyösopimus) tekemisestä 31. toukokuuta 1999 tehdyn EHTYn, Euratomin, neuvoston ja komission päätöksen 99/614/EY², joka on ollut voimassa vuodesta 1999,
- ottaa huomioon 20. helmikuuta 2024 käynnistetyn Armeniassa toteutettavan EU:n operaation,
- ottaa huomioon vuonna 1954 kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen yhteydessä tehdyn Haagin yleissopimuksen, jonka sopimuspuolia Armenia ja Azerbaidžan ovat,
- ottaa huomioon komission varapuheenjohtajan / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan 24. elokuuta 2024 EU:n puolesta antaman lausuman viimeaikaisista vaalien jälkeisistä tapahtumista,

¹ EUVL L 23, 26.1.2018, s. 4, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2018/104/oj.

² EYVL L 246, 17.9.1999, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/1999/614/oj>.

- ottaa huomioon Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) kansainvälisen vaalitarkkailuvaltuuskunnan alustavat havainnot ja päätelmät Azerbaidžanissa 1. syyskuuta 2024 pidetyistä ennenaikaisista parlamenttivaaleista,
 - ottaa huomioon Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) tiedottajan 3. syyskuuta 2024 antaman lausunnon Azerbaidžanin ennenaikaisista parlamenttivaaleista,
 - ottaa huomioon Euroopan ulkosuhdehallinnon tiedottajan 29. toukokuuta 2024 esittämän raportin Azerbaidžanin ihmisoikeustilanteesta,
 - ottaa huomioon EU:n ja Azerbaidžanin 18. heinäkuuta 2022 allekirjoittaman yhteisymmärryspöytäkirjan strategisesta kumppanuudesta energia-alalla,
 - ottaa huomioon itäisen kumppanuuden vuoden 2023 indeksin,
 - ottaa huomioon työjärjestyksen 136 artiklan 2 kohdan,
- A. ottaa huomioon, että Azerbaidžanilla on vakavia puutteita perusvapauksissa, kuten sananvapauden, kokoontumisvapauden ja tiedotusvälineiden vapauden alalla, ja se tukahduttaa poliittisten aktivistien, toimittajien ja kansalaisyhteiskunnan toimintaa, mikä etäännyttää Azerbaidžanin demokraattisista normeista ja kansainvälisistä ihmisoikeusnormeista; ottaa huomioon, että korruptio ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden puute heikentävät edelleen maan hallintoa ja valtion viranomaiset tukahduttavat edelleen toisinajattelua ja vainoavat arvostelijoita; ottaa huomioon, että huolimatta kansainvälisistä sopimuksista ja uudistusvaatimuksista, myös Euroopan parlamentin esittämistä kehotuksista, Azerbaidžan on edistynyt ihmisoikeustilanteen parantamisessa vain vähän tai ei lainkaan;
- B. ottaa huomioon, että toimittajia, ihmisoikeuksien puolustajia ja aktivisteja on vangittu maassa, noin 30 merkittävää henkilöä on telkien takana poliittisin perustein ja mielivaltaisten pidätysten ja säilöönottojen määrä näyttää lisääntyneen kolminkertaiseksi Azerbaidžanin vaientaessa oppositiota ennen Bakussa vuonna 2024 pidettävää YK:n ilmastokokousta (COP29) ja että pidätettyjä on väitteiden mukaan kidutettu ja pahoinpidelty; ottaa huomioon, että merkittävät kansalaisyhteiskunnan järjestöt ovat kehottaneet EU:ta ja kansainvälisiä johtajia painostamaan Azerbaidžania parantamaan ihmisoikeustilannettaan COP29-kokouksen aikana ja kehottaneet vapauttamaan poliittiset vangit sekä lopettamaan mielivaltaiset syytötoimet;
- C. ottaa huomioon, että Yhdysvaltojen ulkoasiainministeriön vuoden 2023 ihmisoikeusraportin mukaan voidaan uskottavasti väittää, että Azerbaidžanin hallitus käytti muissa maissa oleviin henkilöihin kohdistuvaa väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua poliittisin perustein toteutettuina kostotoimina; ottaa huomioon, että raportin mukaan Azerbaidžanin hallitus on rajoittanut sananvapautta ja tiedotusvälineiden riippumattomuutta ja tietojen mukaan maan ulkopuolella asuvat toisinajattelijat ja toimittajat ja heidän Azerbaidžaniin jääneet perheenjäsenensä ovat joutuneet digitaalisen häirinnän ja uhkailun kohteeksi;
- D. ottaa huomioon, että Azerbaidžanissa järjestettiin 1. syyskuuta 2024 ennenaikaiset parlamenttivaalit ja Etyjin/ODIHR:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan mukaan ne

toimitettiin rajoittavassa poliittisessa ja oikeudellisessa toimintaympäristössä, jossa ei ollut todellista moniarvoisuutta, joten aito kilpailu ei ollut mahdollista;

- E. ottaa huomioon, että syyskuussa 2024 vietettiin myös toisen Vuoristo-Karabahin sodan neljättä vuosipäivää ja oli kulunut vuosi siitä, kun Azerbaidžan otti pakkokeinoin hallintaansa Vuoristo-Karabahin alueen, joka on osa sen kansainvälisesti tunnustettua aluetta; ottaa huomioon, että kaikki niin kutsutun Vuoristo-Karabahin tasavallan valtion instituutiot lakkautettiin 1. tammikuuta 2024; ottaa huomioon, että nämä tapahtumat sekä niitä edeltänyt Azerbaidžanin asettama Lachinin käytävän saarto johtivat lähes koko armenialaisväestön joukkopakoon Vuoristo-Karabahista; ottaa huomioon, että tämän seurauksena Vuoristo-Karabah on etnisesti kokonaan puhdistettu armenialaisista asukkaistaan, jotka ovat eläneet siellä vuosisatoja;
- F. ottaa huomioon, että Vuoristo-Karabahin konflikti on johtanut yli kolmen vuosikymmenen aikana kymmeniin tuhansiin kuolonuhreihin, valtaviin tuhoihin, myös kulttuurisen, uskonnollisen ja historiallisen perinnön tuhoamiseen, ja satojentuhansien ihmisten pakkosiirtoihin molemmin puolin; ottaa huomioon, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa on käsiteltävänä kuusi Vuoristo-Karabahin aluetta koskevaa Armenian ja Azerbaidžanin valtioiden välistä tapausta, joissa molempia maita syytetään ihmisoikeussopimusten rikkomisesta; ottaa huomioon, että Azerbaidžania on toistuvasti syytetty etnisistä puhdistuksista erityisesti Vuoristo-Karabahin alueella, jossa sen väitetään pakkosiirtäneen yli 100 000 etnistä armenialaista;
- G. ottaa huomioon, että edes kolme vuosikymmentä kestäneiden Etyjin, EU:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden diplomaattisten toimien ja rauhanrakentamistoimien avulla ei ole kyetty löytämään rauhanomaista ratkaisua konfliktiin eikä Azerbaidžania ole näin ollen saatu luopumaan sotilaallisen voiman käytöstään;
- H. ottaa huomioon, että Yhdysvaltojen ulkoasiainministeriön Azerbaidžania koskevan vuoden 2023 ihmisoikeusraportin mukaan Azerbaidžanin hallitus ei ole toteuttanut uskottavia toimia rangaistakseen suurinta osaa virkamiehistä, joiden ilmoitettiin syyllistyneen ihmisoikeusloukkauksiin; ottaa huomioon, että raportin mukaan Azerbaidžanin asevoimien tai yksityishenkilöiden vuosien 2020 ja 2022 vihollisuuksien aikana tekemiä väitetyjä väärinkäytöksiä koskevissa hallituksen tutkimuksissa ei ole saavutettu edistystä;
- I. ottaa huomioon tarpeen varmistaa Euroopan ja Aasian väliset yhteydet siten, että ne eivät kulje Venäjän alueen kautta; ottaa huomioon, että Etelä-Kaukasiassa on strateginen asema Euroopan ja Aasian välisten yhteyksien edistämiseksi, mikä on erityisen tärkeää EU:n energiakapasiteetin ja Keski-Aasian kanssa käytävän kaupan kannalta;
- J. ottaa huomioon, että Armenia on jo onnistunut heikentämään suhteitaan Venäjään turvallisuuden alalla, sillä se on päättänyt jäädyttää osallistumisensa Venäjän johtamaan kollektiivisen turvallisuussopimuksen järjestön (CSTO) toimintaan, vaikka se on edelleen Euraasian talousunionin jäsen;
- K. ottaa huomioon, että 19. huhtikuuta 2024 pidetyssä Armenian ja Azerbaidžanin rajakomiteoiden kahdeksannessa kokouksessa päästiin alustavaan sopimukseen neljän rajaosuuden määrittämisestä;

- L. ottaa huomioon, että Armenian ja Azerbaidžanin väliset rauhanneuvottelut näyttävät pysähtyneen ja että on epätodennäköistä, että sopimusta tehtäisiin ja allekirjoitettaisiin ennen COP29-kokousta; katsoo, että rauhansopimuksen pitäisi myös edistää kahdenvälisen suhteiden ja koko alueen pitkän aikavälin vakautta; katsoo, että tämä tavoite voidaan saavuttaa vain, jos Armenian ja Azerbaidžanin viranomaiset voivat taata rauhanomaisen rinnakkaiselon ja vähemmistöjen oikeuksien kunnioittamisen;
- M. ottaa huomioon, että Azerbaidžan on merkittävä öljyn ja maakaasun tuottaja erityisesti Azeri-Chirag-Gunashlin öljykentän ja Kaspianmeren Shah Deniz -kaasukentän ansiosta ja että maa käyttää pääasiassa Baku-Tbilisi-Ceyhan-putkea hiilivetyjen vientiin Eurooppaan ohittaen Venäjän ja tarjoten EU:lle vaihtoehdoisen energialähteen, mikä on arvokasta tässä geopolitisessä ilmapiirissä; ottaa huomioon, että Azerbaidžanin talous on erittäin riippuvainen öljy- ja kaasutuloista, jotka muodostavat yli 90 prosenttia maan vientituloista ja merkittävän osan hallituksen talousarviosta;
- N. ottaa huomioon, että Gazpromin ja SOCARin viime vuosina tekemät kaasusopimukset miljardin kuutiometrin kaasumäärän toimittamisesta Venäjältä Azerbaidžaniin marraskuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana ovat herättäneet merkittävää huolta venäläisen kaasun jälleenviennistä Euroopan markkinoille, erityisesti Azerbaidžanin presidentin Ilham Alijevin ja komission puheenjohtajan von der Leyenin allekirjoittaman yhteisymmärryspöytäkirjan yhteydessä; ottaa huomioon, että EU pyrkii vähentämään Euroopan riippuvuutta venäläisestä kaasusta, mutta tämän sopimuksen voitaisiin katsoa murentavan tätä tavoitetta, koska venäläistä kaasua virtaisi edelleen Azerbaidžaniin, mikä mahdollisesti vapauttaisi Azerbaidžanin kaasua EU:hun suuntautuvan jälleenviennin lisäämiseksi; ottaa huomioon, että EU:n pyrkimyksiin korvata Ukrainan kautta toimitettu venäläiskaasu Azerbaidžanin kaasulla vuoden 2024 loppuun mennessä liittyy merkittäviä haasteita ja että vaikka Ukraina, EU ja Azerbaidžan tukevat azerbaidžanilaisen kaasun syöttämistä Venäjän putkistoihin Azerbaidžanilla saattaa olla liian vähän kaasuvaroja vajeen täyttämiseksi; katsoo, että tältä osin Trans-Anatolian -maakaasuputki voisi tarjota vaihtoehdoisen reitin riittävien toimitusten varmistamiseksi, mutta kaasunsiirtokapasiteetin lisäämiseksi kaasuverkkojen yhteenliittämissä EU:n kanssa, erityisesti Bulgarian ja Romanian kautta ja Adrianmeren kaasuputken kautta, tarvitaan kuitenkin uutta infrastruktuuria, jotta voidaan varmistaa tehokkaampi ja varmempi kaasuvirta Euroopan markkinoille;
1. ilmaisee huolensa Azerbaidžanin ihmisoikeustilanteesta; kehottaa Azerbaidžania täyttämään oman perustuslakinsa ja kansainvälisten sopimusten mukaiset velvoitteensa suojella kansalaistensa perusvapauksia ja kunnioittaa heidän ihmisarvoaan sekä lopettamaan rikosoikeudellisen syytteen esenpanon välineenä hallituksen arvostelijoiden ja kansalaisyhteiskunnan jäsenten lannistamiseksi;
 2. kehottaa Azerbaidžania luopumaan kaikista syytteistä Gubad Ibadoghlua, Ilhamiz Gulijevia ja kaikkia muita perusoikeuksiensa käyttämisen vuoksi vangittuja henkilöitä vastaan, vapauttamaan heidät ja varmistamaan vapaan ja esteettömän tilan riippumattomalle journalismille ja sananvapaudelle; kehottaa Azerbaidžania sallimaan Ibadoghluun matkustamisen ulkomaille esteettä ja valitsemaansa maahan, pääsemään perheensä luo ja saamaan kiireellisesti tarvitsemaansa sairaanhoitoa;

3. kehottaa komissiota, YK:n mekanismeja ja muita kansainvälisiä toimijoita tehostamaan kaikkia toimia ihmisoikeuksien ja demokraattisen hallinnon edistämiseksi Azerbaidžanissa ennen COP29-kokousta;
4. korostaa, että COP29-kokous voisi tarjota Azerbaidžanille tilaisuuden vahvistaa todellinen sitoutumisensa kansainvälisen oikeuden mukaisiin velvoitteisiinsa sen sijaan, että se käyttäisi sitä ihmisoikeustilanteensa kaunistelemiseen samalla kun se jatkaa sortavia käytäntöjään;
5. kehottaa komissiota tekemään tiivistä yhteistyötä YK:n kanssa, jotta voidaan kiireellisesti laatia kattava suunnitelma armenialaisten sotilaiden, myös nais sotilaiden, ja kahdeksan Vuoristo-Karabahin konfliktin yhteydessä tapetun tai kadonneeksi ilmoitetun aseettoman armenialaisen sotavangin kohtaloiden tutkimiseksi ja selvittämiseksi, sekä toteuttamaan puolueettomia tutkimuksia paikan päällä, helpottamaan tiedonvaihtoa, varmistamaan kansainvälisten tarkkailijoiden esteetön pääsy säilöönottolaitoksiin Euroopan neuvoston kidutuksen vastaisen komitean (CPT) välityksellä, vaikka se on aiemmin tällaisilta tarkkailijoilta evätty, ja perustamaan keskitetyt tietokannan kadonneiden henkilöiden tapausten jäljittämiseksi ja ratkaisemiseksi ja tarjoamaan samalla tarvittavaa tukea ja resursseja asianomaisille perheille;
6. vaatii Azerbaidžania vapauttamaan 23 armenialaista panttivankia, joita pidetään edelleen Bakussa ja joiden joukossa ovat Vuoristo-Karabahin entiset johtajat;
7. toteaa jälleen tuomitsevansa Azerbaidžanin armeijan tunkeutumisesta Armenian kansainvälisesti tunnustetulle alueelle viime vuosien aikana; ilmaisee myötätuntonsa Vuoristo-Karabahin armenialaisille, jotka joutuivat pakenemaan esi-isiensä mailta, ja kehottaa Azerbaidžanin viranomaisia takaamaan turvallisen paluun Vuoristo-Karabahin armenialaisille ja suojaamaan heidän oikeuttaan pitää kiinni omasta kulttuuristaan ja perinteistään; suhtautuu myönteisesti kaikkiin Armenian hallituksen pyrkimyksiin tarjota suojaa ja apua kotiseudultaan siirtymään joutuneille armenialaisille;
8. ilmaisee syvän huolensa kulttuurisen, uskonnollisen ja historiallisen perinnön säilyttämisestä Vuoristo-Karabahissa; kehottaa Azerbaidžania pidättymään alueen kulttuurisen, uskonnollisen tai historiallisen perinnön tuhoamisesta, laiminlyömisestä tai sen alkuperän muuttamisesta; vaatii suojelemaan Armenian kulttuurista, historiallista ja uskonnollista perintöä Vuoristo-Karabahissa Unescon normien ja Azerbaidžanin kansainvälisten sitoumusten mukaisesti; vaatii Azerbaidžania sallimaan Unescon valtuuskunnan vierailun Vuoristo-Karabahissa ja antamaan järjestön edustajille tarvittavan pääsyn kulttuuriperintökohteisiin;
9. tuomitsee jyrkästi Venäjän lisääntyvän hybriditoiminnan, jolla pyritään horjuttamaan poliittista tilannetta Armenian sisällä ja alueella; on huolissaan siitä, että Venäjä kohdistaa säännöllisesti disinformaatiopyrkimyksiä ja -kampanjoita Armeniassa toteutettavaan EU:n operaatioon;
10. muistuttaa, että EU on sitoutunut Kaukasian alueen rauhaan, vakauteen ja vaurauteen; korostaa tukevansa yksiselitteisesti Armenian ja Azerbaidžanin itsemääräämisoikeutta, alueellista koskemattomuutta ja poliittista riippumattomuutta; ilmaisee tukensa Armenian ja Azerbaidžanin suhteiden normalisoinnille kestävän rauhan

saavuttamiseksi; kannustaa molempia maita jatkamaan edistymistä sopimuksen viimeistelemiseksi ja rauhansopimuksen allekirjoittamiseksi mahdollisimman pian;

11. katsoo, että Azerbaidžanin ja Armenian välinen aito vuoropuhelu on ainoa kestävä tapa edetä asiassa, ja kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita tukemaan tällaisia pyrkimyksiä, joihin on kuuluttava alueellisen koskemattomuuden vastavuoroinen tunnustaminen, Vuoristo-Karabahin armenialaisväestön oikeuksien ja turvallisuuden takaaminen sekä jäljellä olevien vankien, myös Vuoristo-Karabahin entisten johtajien, vapauttaminen sekä heitä vastaan käytävien lumeoikeudenkäyntien lopettaminen;
12. korostaa, että EU:n osallistumisen alueella olisi oltava käytännöllistä ja tulossuuntautunutta, erotuksena Venäjästä, joka on vuosikymmenten ajan ruokkinut konfliktia ja yrittänyt hyötyä siitä poliittisesti; pitää myönteisenä, että Armenia on jäädyttänyt osallistumisensa kollektiivisen turvallisuuden sopimusjärjestöön; korostaa, että Azerbaidžanin ja siihen kuuluvan Nahitševanin erillisalueen yhteenliitettävyysongelmat olisi ratkaistava kunnioittaen täysimääräisesti Armenian suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta;
13. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle, komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, Azerbaidžanin tasavallan presidentille, hallitukselle ja parlamentille, Armenian tasavallan presidentille, hallitukselle ja parlamentille, Unescon pääjohtajalle, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestölle, YK:lle ja Euroopan neuvostolle.